

Viața și activitatea academicianului Cristian Hera*

Acad. Ioan-Aurel Pop
Președintele Academiei Române

Viața și activitatea academicianului Cristian Hera, președintele Secției de științe agricole și silvice a Academiei Române, fost președinte al înaltei noastre instituții, se împletește de decenii întregi nu numai cu agricultura românească, dar și cu pământul însuși al României. Gândind la activitatea Domniei Sale, îmi vine în minte din adâncuri cultul pământului, legătura noastră profundă cu glia, cu huma din care ne tragem și care ne dă seva vieții. Am impresia că academicianul Hera iubește pământul precum viața, îi închină imnuri de mărire așa cum i-a dedicat toată forța sa creatoare. Mi-l imaginez înțelegând ca nimeni altul impresionanta scenă în care Ion – din romanul omonim al lui Liviu Rebreanu – sărută pământul: „Se opri în mijlocul delniței [...]. Îl cuprinse o poftă sălbatecă să îmbrățișeze huma, s-o crâmpoțească în sărutări. Întinse mâinile spre brazdele drepte, zgrunțuroase și umede [...]. Apoi încet, cucernic, fără să-și dea seama, se lăsă în genunchi, își coborî fruntea și-și lipi buzele cu voluptate de pământul ud. Și-n sărutarea aceasta grăbită simți un fior rece, amețitor.”

Fiorul acesta al pământului reavăn care trebuie lucrat cu tâlc ca să dea rod l-a stăpânit pe academicianul Cristian Hera toată viața, i-a dat tăria muncii și rațiunea de a fi. Născut la sat – acolo unde se născuse și veșnicia – după fericita cugetare a lui Lucian Blaga – academicianul Cristian Hera s-a mișcat în viață sub o zodie fastă. Elev al unui liceu de elită, numit odinioară „Sfinții Petru și Pavel” (azi Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”) din Ploiești, coleg de clasă cu Nichita Stănescu și cu alți doi viitori academicieni, cu studii strălucite în agrochimie și pedologie – adică în știința pământului – viitorul

savant nu a renunțat niciodată la studii, la cercetare, la iscodirea naturii și a vieții. Deși a locuit de atunci încoace mereu la oraș – în țară și în străinătate – specialistul Cristian Hera a rămas un om al pământului, al lumii rurale, pe care a urmărit s-o facă mereu mai eficientă, mai productivă, mai bună. A scris de atunci sute de cărți, studii și articole și a prezentat mii de comunicări la manifestările științifice de pe toate meridianele la care a participat.

Când se organizează congrese, conferințe sau colocvii închinată lumii noastre rurale, îmi vin în minte mereu lucruri din vechime, greu de definit în cuvinte, gânduri inefabile, care scapă logicii și se învecinează cu credința, cu spiritualitatea, cu eternul uman. Mai concret, între altele, îmi răsar în memorie două versuri ale lui George Coșbuc: *Picuri cu strop de strop/ Fac al mărilor potop*. Sunt versuri azi uitate, ca și autorul lor cu destin tragic, trecut prea repede – de o critică grăbită, superficială și „postmodernă” – între „autorii români minori”. Versurile însă, scrise pentru toți, inclusiv pentru lumea noastră de la țară de odinioară, poartă în ele un dram de înțelepciune cuminte și modestă. Conform mesajului lor, toate datele cunoscute despre satele noastre ar trebui să dea, însumate, istoria întregului, a țării. Ceea ce nu e tocmai așa, și nici n-ar putea să fie. Dar este totuși ceva care tulbură în cele mai bune dintre aceste referiri, este ceva deosebit, *in nuce*, așa cum în metonimie sau în sinecdocă, întregul se întrevede prin parte. Picuri de înțelepciune de la sat a adunat mereu academicianul Hera în scrierile sale, în conferințele sale, în sfaturile sale către tineri.

În sate, sunt frânturi de viață trecută și prezentă, numai că viața este una și aceeași, indiferent când a

*Cuvânt rostit la sesiunea omagială „Academicianul Cristian Hera la 85 de ani”
(12 decembrie 2018, Aula Academiei Române)

fost trăită. Viața aparține mai mult trecutului, fiindcă prezentul durează preț de o clipă (se transformă imediat în trecut), iar viitorul rămâne necunoscut, incert. Prin urmare – cum spunea înțelept Marguerite Yourcenar – dragostea pentru trecut înseamnă în fapt dragoste de viață. Iar trecutul, evocat în cronicile satelor noastre, cu bun meșteșug, de personalități sau de preoți, învățători și profesori de țară, vorbește de la sine și ajunge la sufletul cititorului. Se pornește, de obicei, în aceste reconstituiri, de la rădăcinile îndepărtate și nesigure, se trece prin epoca romană, prin zbuciumatul Ev Mediu, pentru a se detalia epocile mai apropiate de noi, pentru care și sursele sunt mai generoase. În cronicile mai tuturor așezărilor noastre vorbește de fapt satul de odinioară, vorbesc oamenii lui, deopotrivă nobili și supuși, laici și clerici, români și alții, vorbesc lăcașurile de cult, eroii sacrificați pentru cauze mai bune sau mai rele... Prin întâmplările de demult, în satele de azi se răsfrânge prezentul, înnoit sau prăfuit, bun sau dezolant, cu speranțe pentru viitor ori mai sumbru, ca viața. În aceste sate cu istorie seculară și milenară și-a găsit specialistul Cristian Hera seva, seva ascunsă celor necunoscători, dar gata să fie revelată de cel pregătit la nivel înalt în domeniul respectiv.

Satul ne-a croit nouă, românilor, destinul până de curând, în secolul al XX-lea. Societatea noastră s-a format în sate, printre țărani, din care s-au desprins și elitele, formate odinioară din cnezi/ juzi și voievozi/ duci, ajunși apoi, unii dintre ei, boieri și nobili. Când s-au născut voievodatele noastre medievale, s-a trecut „de la sat la stat”, prin reunirea tuturor așezărilor noastre rurale sub sceptrul unui conducător prestigios și respectat, cu putere venită spre el „din mila lui Dumnezeu”.

Multe secole la rând, am avut – cum zicea Nicolae Iorga – doar „sat fără stat” și astfel ne-am putut păstra ființa. Satul era un stat în miniatură, cu „oameni buni și bătrâni” în frunte, cu primari aleși numiți juzi ori cnezi, cu „pornirea plugurilor”, cu oameni de pază și ordine, cu biserica de pe culme. Chiar și orașele și târgurile noastre medievale și chiar moderne, până la un punct, erau un fel de sate mai mari, deschise, cu terenuri cultivate în interiorul lor și în jur, cu animale crescute prin gospodăria, cu lume modestă. Orașele înconjurată de ziduri masive, gospodăriile închise cu porți imense și opace, bisericile fortificate nu intră în tradiția noastră, nu încap în mințile noastre. Burgurile, cu

zidurile lor inspiratoare de frică, au fost aduse la noi de „oaspeții” germanici, veniți dintr-o lume rece, agitată și pragmatică. La noi, apărarea de inamic se făcea altminteri, nu prin izolare între ziduri. Se făcea prin înțelegere ori prin adăpostire în locuri ferite, până trecea urgia. De aceea, de altminteri, „codru-i frate cu românul”.

Mai toți intelectualii noștri din epoca modernă au sorginte rurală. Unele țări din jur au dezvoltat de-a lungul vremii naționalisme nobiliare orgolioase și exclusiviste și au format națiuni elitiste, în care poporul de rând a pătruns greu și târziu; la noi, la români, naționalismul a fost teoretizat și susținut mai ales de intelectualii de extracție rurală, pentru care satul era ca icoanele sfinte. Până spre anii 1900, și economia noastră se derula prioritar pe tărâm agricol. Românii erau în cea mai mare parte cultivatori și păstori, practicanți de meșteșuguri sătești, slujitori ai gliei. Marii noștri creatori de valori spirituale erau țărani sau de origine rurală, născuți la țară, printre coline vălurite, pe câmpii „arse și văruite, ca la porțile Romei” (Nicolae Bălcescu), în „codri de aramă” (Mihai Eminescu), cu alte cuvinte „pe-un picior de plai,/ pe-o gură de rai” (*Miorița*). Chiar și în secolul al XX-lea, anumite curente culturale la noi se chemau poporanism și sămănătorism. Liviu Rebreanu și Lucian Blaga aduceau, sub cupola Academiei Române, „laudă țaranului român” sau făceau „elogiul satului românesc”. Blaga, născut în locul ce purta în nume „sunetele lacrimii”, era convins că „veșnicia s-a născut la sat”.

Până de curând se părea că lumea satului a apus, strivită de orașele mari, de industrie, de confortul urban, de globalizare etc. Azi, lucrurile nu mai sunt așa de clare, în evoluția lor prea grăbită. Aglomerația, transportul în comun sugrumat, automobilele blocate în trafic, poluarea, nervii, agitația, depresiile, disconfortul, drogurile etc. au ajuns sinonime cu orașul, adică au ajuns să exprime puterea unui monstru care ne strivește pe toți. Nu este de mirare că atâția oameni copleșiți, îmbolnăviți, dezamăgiți și chiar scârbiți de orașe – mai ales străini – vin la noi și redescoperă farmecul satelor, dulceața culmilor, succesiunea deal-vale sau oscilația dintre spațiul teluric și spațiul cosmic (care i-a inspirat lui Blaga viziunea „spațiului mioritic”). Ei învață sau re-învață cum să miroasă florile, cum să crească animale domestice, cum să cultive legume sau să cosească fân, să facă stoguri, să cânte doine și să joace în ritm popular.

Nevoia lumii contemporane de sat este sinonimă cu nevoia de rădăcini, de locul nașterii noastre ori a strămoșilor, „de prichiciul vetrei cel humuit” (Ion Creangă), „de codri verzi de brad și câmpuri de mătase” (Octavian Goga), de „drumețul sărman, muncitor cu sapa” (George Topârceanu), de via, care „mai miroase a tămâios și coarnă, duios a piersici coapte și crud a foi de nuc” (Ion Pillat). Dezolarea satelor noastre a fost deplânsă încă demult („Ce s-a ales din casa asta, vecine Neculai al Popii” – Octavian Goga), când satele se goleau de intelectuali, când prunii ce „stăteau să moară” abia își mai mișcau „creanga lor bolnavă”. Astăzi, unii au înțeles – prea puțini, din păcate – că ruperea de sat și ruinarea satelor pun în pericol esența umană și umanitatea în ansamblu. În Transilvania – unde, mai recent, chiar personalități regale și princiare se simt ca-n sânul lui Avram – foamea de satul așezat de odinioară pare și mai mare. Nicolae Iorga a definit provincia intracarpatică cel mai bine, atunci când și-a intitulat una dintre cărțile lui de geniu *Sate și preoți în Ardeal*. Pentru români, aceasta a fost esența vieții și acesta a fost secretul viețuirii, conviețuirii și supraviețuirii. Țăranii au fost talpa țării, iar preoții au fost conducătorii spirituali, sociali, politici ai acestor țărani, fiindcă alți conducători – de la o vreme – nu au mai fost lăsați să aibă.

Azi suntem tentați – cu atâtea ispite și facilități în jur – să mergem în lume, pe meridiane îndepărtate, mânați de nevoi sau de curiozități, uitând de rădăcini. Dar locul nașterii noastre – loc însuflețit, viu, carismatic – se răzbună pe noi, ne cheamă spre rădăcini, dacă nu altminteri, atunci când ni se întoarce câte un părinte la Domnul, când se oficiază cununii ori când se nasc prunci sau coconi, când oamenii se însuflețesc de duhul sărbătorilor, când colindă și cântă, când plâng, pentru că încă „jale duce Mureșul și duc tustrele Crișuri” (Octavian Goga). Ne-am cam dezis de aceste valori perene, i-am pus prea repede pe unii de-ai noștri – mari – „în debara”, ne-am trezit brusc mai deștepți decât cei care ne-au deșteptat și ne-au arătat căi bune de urmat, iar acum tragem ponoasele...

Satul de astăzi nu trebuie să împiedice modernizarea inevitabilă a vieții, ci s-o favorizeze, dar cu o condiție: fără alterarea și pervertirea vechilor tradiții arhitectonice, fără urățirea stilului autentic,

fără părăsirea paradigmelor celor vechi și pline de farmec. O casă de la sat poate arăta astăzi pe dinafară ca orice casă tradițională de acum sute de ani, iar în interior poate să aibă toate facilitățile necesare omului contemporan.

De aceea, inițiativele unor specialiști de astăzi, oameni de suflet, căutători de așezare temeinică și de veșnicie, de a reînvia interesul pentru viața locală și pentru sat, este de remarcat, de lăudat și de sprijinit. Astfel se pot închina imnuri de mărire dialogului și înțelegerii dintre oameni. Numitorul comun al dialogului dintre noi, al dialogului nostru cu lumea și cu noi înșine, secretul dănuirii noastre, balsamul vieții noastre viitoare – ne spun aceste inițiative – se sublimează în acest cuvânt mare, frumos și coplesitor: satul. Vechi de două milenii, de pe vremea când strămoșii daco-romani își apărau așezările cu șanțuri și cu valuri de pământ (sat sau, cum era în Evul Mediu, „fsat” vine din latinescul *fossatum*, adică groapă, fâgaș, șanț), satul ne-a fost formă de organizare și de conservare a vieții și marcă de civilizație. De aceea, îndreptarea atenției noastre către sat înseamnă un efort de regăsire a identității noastre, a vieții noastre autentice.

Specialist de înaltă ținută, cufundat în formule chimice dificile, prezent în laboratoare sofisticate în care fărâmele de pământ reavăn nu mai au secrete, preocupat de rod și de rodire, academicianul Cristina Hera pășește în cel de-al nouălea deceniu de viață cu încrederea întreținută de sentimentul datoriei împlinite. A trecut de-a lungul vieții prin mai multe epoci și regimuri politice, a îndeplinit funcții de imensă răspundere, de la conducerea Institutului de Cercetări pentru Cereale și Plante Tehnice de la Fundulea până la directoratul (obținut prin concurs) Secției de fertilitatea solului, nutriția plantelor, irigații și producție vegetală, din cadrul Departamentului de cercetare al AIEA, la Diviziunea mixtă FAO/AIEA de la Viena. Toate aceste importante demnități și recunoașteri ale valorii l-au pregătit pentru calitatea supremă de membru al celui mai înalt for de consacrare științifică din țara noastră – Academia Română. Iar aceasta, ca de fiecare dată, este onorată să-și arate recunoștința față de unul dintre cei mai valoroși fii ai ei, promotor neobosit al cultului pământului și al dragostei pentru România.